

Recenzie

William T. Bagatelas – Getnet Tamene – David Reichardt – Bruno S. Sergi (eds.): Studies in Economics and Policy Making: Central/East European Perspectives

Budrich UniPress Ltd., Opladen and Farmington Hills, MI 2010, 217 s.

Publikácia ponúka sériu štúdií viacerých autorov zameraných na globálnu ekonomiku a tvorbu ekonomických politík. Ako je uvedené v samotnom predslove k publikácii od Jána Čarnogurského, v súčasnosti člena správnej rady Paneurópskej univerzity v Bratislave: „*Načasovanie tejto knihy nie je náhodné. Je cielene zamerané na dôležitosť diskusie, analýzy a riešení, vzhľadom na momentálnu regionálnu a globálnu ekonomickú transformáciu*“ (s. 12). Ambíciou autorov publikácie bolo vytvoriť „*objektívny, zrozumiteľný a analytický rámec týkajúci sa tvorby ekonomických politík a zdroj informácií priateľský k používateľom*“ (s. 13). Profit z takejto publikácie by teda mali mať nielen odborníci v danej oblasti, predovšetkým ekonomickej, ale aj vlády, médiá, mimovládne organizácie a v neposlednom rade aj široká verejnosť.

Knihá má 12 kapitol, resp. štúdií, ktorých autori sú pracovníci univerzít a výskumných ústavov z rôznych krajín, ale väčšina z nich má nejaký priamy kontakt na Slovensko, spravidla pôsobením na niektorej slovenskej univerzite. Tematicky sa zameriavajú na príčiny a dôsledky presadzovania škodlivých ekonomických politík. V prvej kapitole s názvom *Primárna príčina globálneho ekonomického poklesu* (s. 17-38) jej autor *William T. Bagatelas* z Univerzity v Seattli a zároveň bratislavskej Vysoké školy manažmentu analyzuje príčiny vzniku globálnej krízy. Hlavnú príčinu poklesu ekonomiky hľadá na strane ponuky. Súčasne ponúka hodnotenie aktuálnej situácie profesora Raviho Batru, ktorého považuje za jedného z najpresnejších ekonomických prognostikov. V druhej kapitole *Znalostný manažment v kontexte súčasných medzinárodných vzťahov, globálnej politiky a ekonomiky* (s. 39-76) *Getnet Tamene*, jeden z editorov publikácie, analyzuje dopad efektívneho znalostného manažmentu na spoločnosti, inštitúcie a organizácie. Zameriava sa na výzvy, ktorým manažment čelí na začiatku 21. storočia. Jeho analýza ponúk a nielen teoretický pohľad, ale definuje aj kroky, ktoré sú potrebné na zmeny prinášajúce úspech inštitúciám v meniacom sa prostredí. *Getnet Tamene* pôsobí na Trenčianskej univerzite v Trenčíne, kde prednáša v odbore politológia a medzinárodné vzťahy. Ako expert hosťoval na mnohých slovenských, českých a zahraničných univerzitách. Slovenskej odbornej verejnosti je známy predovšetkým výskumom globalizácie a aj v tejto publikácii čiastočne prináša svoj pohľad na vzťah globalizácie a znalostného manažmentu. Otázne ostáva, či na predstavenie tohto vzťahu postačí definovať len ekonomický a politický rozmer

globalizácie. S rozvojom znalostnej spoločnosti je totiž spojená predovšetkým aj technologická globalizácia, ktorá je jej bezprostredným prejavom, čo napokon aj sám autor zdôrazňuje tvrdením, že sprievodným znakom globalizácie sú informačné systémy a komunikačné technológie (s. 46). Bez technologickej globalizácie by bola zrejme len ťažko predstaviteľná ekonomická i politická rovina, aj keď možno súhlasiť s tvrdením, že ide o dve hlavné formy globalizačných procesov. Na tomto mieste je však potrebné podotknúť, že autor síce začína odkazom na súčasné globalizačné procesy, ale v ďalšom texte sa už procesu globalizácie nevenuje a svoju pozornosť obracia hlavne na predstavenie rôznych prístupov k nazeraniu na súčasný znalostný manažment. Pozitívnu stránku príspevku je, že autor ukazuje na efektívnosť a účinnosť využívania poznatkového manažmentu v rôznych oblastiach a zdôrazňuje jeho úlohu v súčasnom svete.

Tretia kapitola *Pawla Kuśmierczyka Etika a experimentálna ekonomika* (s. 77-90) zdôrazňuje dôležitosť etických úvah a spochybňuje tradičnú utilitársku teóriu a jej predpoklad, že všetky ľudské bytosti konajú predovšetkým vo svojom vlastnom záujme. Autor sa zameriava na existenciu výnimky z tohto pravidla. Vysoko sa dá oceniť autorov pokus nastoliť do diskusie otázku férovosti. Férovosť totiž nie je spojená výlučne s ekonomických správaním. Naopak, férovosť je pravidlom, ktoré tvorí základ normatívneho prístupu k demokracii, aj keď sa o ňom málo diskutuje. Voľby považujeme za demokratické, keď sú slobodné, tajné, priame, všeobecné a rovné, ale do tejto päťice posvätných pravidiel každých volieb by mala patriť aj ďalšia vlastnosť a to je férovosť. V tomto kontexte je len na škodu, že publikácia na Slovensku (aj vzhľadom na to, že je vydaná v zahraničnom vydavateľstve) zrejme nenájde veľa čitateľov.

Štvrtá kapitola *Potreba vylepšenia predpovedných metód* (s. 91-101), ktorej autorkou je *Jana Gašparíková*, zdôrazňuje potrebu použitia dodatočných kvalitatívnych metód a nájdenia rovnováhy medzi kvalitatívnymi a kvantitatívnymi metódami. Autorka sa v štúdiu sústredila na potrebu využitia kvalitatívnych metód pri štúdiu ekonomiky.

Ďalšia slovenská autorka *Jana Gašparíková* vo svojej štúdiu analyzuje potrebu vylepšenia prognostických metód. Podľa nej „je potrebné nájsť rovnováhu v používaní kvalitatívnych a kvantitatívnych metód vzhľadom na skúmanie budúcnosti:“ (s. 91) Pomerne podrobne píše o kvantitatívnych aj kvalitatívnych metódach, ich dôležitosti a možnom využití. Štúdia je kvalitným prehľadom prognostických metód a ako sama autorka v závere uvádza „ambíciou štúdie nie je vymenovať všetky formy kvalitatívnych metód, ale systematicky rozpracovať ich dôležitosť.“ (s. 100)

Piata kapitola má názov *Pokus o niečo nové: Úloha občianskej spoločnosti v rozvojevej podpore „US Millenium Challenge Corporation“ pre Ukrajinu*

(s. 102-116). Jej autor *Juhani Grossman* tu analyzuje úlohu občianskej spoločnosti. Cieľom tohto rozvojového programu je znížiť chudobu v krajinách s nízkym a stredne nízkym príjmom. Kapitola je hodnotným príspevkom ilustrujúcim tematickú rôznorodosť publikácie. V šiestej kapitole *Prístup k rozvoju založený na hodnotách: Princípy obsahu rozvoja, právo na rozvoj a udržateľný rozvoj* (s. 117-144) autor *Qerim Qerimi* tvrdí, že kvalita ľudského života je v súčasnosti priamo naviazaná na zdravé životné prostredie. Ľudský rozvoj je v súčasnosti jedným z kľúčových celosvetových záujmov, ako aj otázka životného prostredia. Preto je potrebné sa zamerať aj na vzťah medzi týmito dvoma kľúčovými problémami dnešnej doby. Siedma kapitola *Úvod do účtovníckej reformy verejných inštitúcií a zákon o ochrane investorov 2002* (s. 145-155) od autora *Branislava Bernadica* predstavuje zákon známy pod názvom zákon Sarbanes-Oxley, pričom na konci je krátky súhrn výziev, ktorým v súčasnosti čelí manažment aj účtovníci. Ôsma kapitola *Voľný trh – ešte nie dvojsmerná cesta* (s. 156-163) autora *Zoltána Boku* definuje vplyv globalizácie na chudobné komunity a tiež ponúka návrhy riešení. Autor tu hovorí aj o tom, že existujúcej diskusii o globalizácii dominuje západná perspektíva, čo môže byť problematické. *Prečo ľudia porušujú zákony a stávajú sa bohatými* je názov deviatej kapitoly (s. 164-176). Autorka *Jana Straňáková* vychádza z predpokladu, že ľudia majú želanie – niečo vlastniť alebo ostatných kontrolovať. V súčasnosti podľa autorky môžeme byť svedkami toho, ako mnohé spoločnosti podvádzajú svojich zákazníkov a v snahe predať svoje produkty sú schopné urobiť čokoľvek, či už je to fér, alebo nie.

Osobitnú pozornosť venujem štúdiu Jany Straňákovovej, ktorá analyzuje zavádzajúcu reklamnú kampaň spoločnosti Slovak Telekom. Autorka používa vlastné zozbierané dáta v dvoch slovenských mestách – v Bratislave a Žiline. V štúdiu tiež uvádza úlohu kontrolných orgánov (Slovenská obchodná inšpekcia) pri ochrane spotrebiteľa. Ako konštatuje: „*Na základe odpovedí respondentov je možné konštatovať, že kontrolné authority si svoje povinnosti plnia v dostatočnej miere, avšak kompetentné orgány sa boja s nedostatkom zamestnancov. Taktiež je problémom veľká miera administratívy, ktorá je potrebná pri tejto práci.*“ (s. 174) Autorka sa v štúdiu venuje dôležitej téme, akou je ochrana spotrebiteľa a jeho práv. Oceniť možno autorkin proaktívny prístup k problematike, keďže v štúdiu pracuje s konkrétnym príkladom zavádzajúcej reklamy. Vytknúť jej naopak, možno formálnu stránku, a to úpravu textu. Tiež by bolo vhodné zasadiť daný konkrétny príklad zavádzajúcej reklamy do širšieho teoretického rámca. Autorka konkrétne pracuje s mäťoucou reklamou jednej slovenskej spoločnosti a analyzuje jej dôveryhodnosť, rozhodnutie ľudí kúpiť si inzerovaný produkt na základe tejto reklamy a tiež pocit oklamania u respondentov. Predposledná jedenásta kapitola s názvom *Vzrastajúca demokratizácia v lokálnom vládnutí na podporu regionálnej*

konkurencieschopnosti použitím konceptu CRA – konštruovaná regionálna výhoda (s. 177-195). Tento koncept predstavuje krok, ktorý môže pomôcť zlepšiť akcieschopnosť regiónov, vládnutie v regiónoch a tiež politickú zodpovednosť. Autor Danes Brzica tu ponúka aj konkrétny príklad – reformy na Slovensku po roku 1989. V poslednej, dvanástej kapitole *Ekonomika ponukovej stránky – prečo sa kritika Batru a Keynesa postupom času javí silnejšia?* sa autor William T. Bagatelas vracia k téme z prvej kapitoly – cieľom tejto štúdie je podľa autora podporiť závery, ktoré formulovali tak Keynes, ako neskôr aj Batra, zamerané na príčiny ekonomickej recesie.

Z tohto stručného prehľadu je možné vidieť, že publikácia sa snaží ponúknuť naozaj mnohé témy, ktoré možno považovať za kľúčové ekonomické témy dnešnej doby. Publikácia sa zaoberá témou hospodárskej krízy a jej hlavnými príčinami, ale aj témou potreby rozvoja znalostnej ekonomiky a znalostného manažmentu, ktorý je taký potrebný na dosiahnutie úspechu manažérov. Je tu tiež téma rozvoja či globalizácie, čiže všetko sú to témy, ktoré v súčasnosti v spoločnosti rezonujú a teda je tu predpoklad, že by daná publikácia mohla byť prínosná pre jej čitateľov, tak ako si to samotní editori (a tiež iste autori) želajú, či už sú tými čitateľmi odborníci, alebo laická verejnosť so záujmom o dianie v spoločnosti a v ekonomickej oblasti.

Pri čítaní jednotlivých štúdií však možno nadobudnúť pocit istej nekonzistentnosti, keďže chýba spoločný oporný bod, ktorý by vytvoril jednotný rámec pre celú problematiku. Tiež nie je zrejmé, prečo je tu napríklad štúdia venujúca sa jednému z amerických zákonov, keď má publikácia za cieľ venovať sa aktuálnym ekonomickým otázkam najmä z perspektívy strednej a východnej Európy. Z obsahovej stránky tiež možno považovať za paradoxné, že prvá a posledná kapitola je od toho istého autora, venuje sa veľmi podobnej téme, a preto by snáď bolo vhodnejšie tieto dve štúdie spojiť do jednej.

Z formálnej stránky možno publikácii vyčítať viacero nedostatkov, či už je to samotná úprava textu, kde sú často vynechané celé pasáže pod tabuľkami a grafmi, a text tak pôsobí neupraveno alebo to, že jednotlivé štúdie nemajú jednotnú úpravu – niekde absentuje abstrakt. Štýl delenia textu na jednotlivé kapitoly je takmer u každého autora iný. Je to škoda, pretože takto upravená publikácia môže u čitateľa vzbudzovať dojem neúplnosti a neukončenosti a do určitej miery aj neprofesionality. Ďalej by sa publikácii dalo vyčítať, že sa namiesto seriózných zdrojov objavujú aj odkazy na články z internetu, pri ktorých sú uvedené len internetové linky bez konkrétneho objasnenia zdroja (s. 67-68). Internetový link je len odkazom na miesto, kde sa zdroj nachádza, ale tento kód znakov čitateľovi nič nepovie o autorovi. Čitatelia tak nedokážu dostatočne posúdiť, či sa autori odvolávajú na skutočných odborníkov.

Publikácie, ako je táto, sú nesporne veľmi potrebné. Čitateľ v nich môže nájsť odpovede na otázky súvisiace so súčasným stavom svetovej ekonomiky,

načerpať nové informácie o politikách, či možnostiach riešenia problémov vybranej krajiny alebo regiónu. Pre tvorcov politik môže byť pohľad odborníkov zdrojom inšpirácie a pre ľudí pracujúcich vo vede a výskume základom pre ďalšiu odbornú diskusiu na predstavené témy. Je ale potrebné klásť dôraz rovnako na obsahovú i na formálnu stránku.

Eva Godovičová